

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології
Кафедра логопедії та спеціальних методик

Дипломна робота
магістра

з теми «**ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ
КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЮЧОМУ
НАВЧАННІ ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ**»

Виконала:

студентка KorL1-M17z групи
спеціальності 016 Спеціальна освіта

Бежіка Августіна Олександрівна

Керівник:

кандидат психологічних наук, доцент

Гаврилова Н.С.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент

Вержиховська О.М.

Кам'янець-Подільський – 2018 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЮЧОМУ НАВЧАННІ ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ.....	8
1.1. Характеристика молодших школярів із загальним недорозвитком мовлення.....	8
1.2. Використання інформаційних комп'ютерних технологій у корекційно-розвиваючому навчанні учнів.....	21
Висновки до першого розділу.....	36
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ.....	40
2.1. Обґрунтування методики вивчення рівня сформованості вербального мовлення у молодших школярів із загальним недорозвитком мовлення.....	40
2.2. Аналіз результатів констатувального етапу дослідження.....	47
Висновки до другого розділу.....	52
РОЗДІЛ III. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЮЧОМУ НАВЧАННІ ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ.....	53
3.1. Особливості використання інформаційних комп'ютерних технологій на уроках при навчанні дітей із загальним недорозвитком мовлення.....	53

3.2. Методичні рекомендації щодо програмного забезпечення використання інформаційних комп'ютерних технологій на уроках щодо корекційно-розвиваючого навчання дітей із загальним недорозвитком мовлення.....	64
3.3. Методичні рекомендації для логопедів з використання інформаційних комп'ютерних технологій у корекційно-розвиваючому навчанні дітей із загальним недорозвитком мовлення.....	83
Висновки до третього розділу.....	88
ВИСНОВКИ.....	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	101
ДОДАТКИ.....	108
Додаток А. Гігієнічні норми та рекомендації при організації занять з використанням комп'ютерних технологій.....	108
Додаток Б. Правила роботи за комп'ютером.....	109
Додаток В. Гімнастика для очей при роботі з комп'ютером.....	110
Додаток Г. Вправи на релаксацію м'язів тіла та очей.....	111

ВСТУП

Актуальність теми. Національною доктриною розвитку освіти в Україні передбачено забезпечення прискореного, випереджувального інноваційного розвитку освіти, створення умов для розвитку, самоствердження та творчої самореалізації особистості протягом життя. Ці завдання набувають особливої актуальності в умовах сьогодення та реалізуються через комплекс заходів, спрямованих на виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, на формування гармонійної особистості дитини, набуття нею соціального досвіду. Пріоритетним напрямком в житті кожної людини є професійне становлення, особливо актуальною є проблема використання інформаційних комп'ютерних технологій.

На думку Г. Петку, І. Пашеліте, С. Пейперт, Б. Хантер, впровадження інформаційних комп'ютерних технологій в навчально-виховний процес дає змогу розробити відповідні програми щодо психічного, пізнавального, особистісного, фізичного, мовленнєвого розвитку дітей, а саме комп'ютер має потужний потенціал ігрових і навчальних можливостей.

В спеціальній педагогіці і психології (М.Ю. Галаніна, Н.М. Кулішов) ефективним та результативним засобом впливу на розвиток дітей використовують адаптовані комп'ютерні програми щодо різних напрямків корекційно-розвиваючого навчання різних категорій дітей з порушеннями мовлення. При цьому, розвиваюче навчання трансформується у проблемний метод впливу, що дає змогу підвищити рівень розвитку мовлення у дітей.

Щодо дітей із загальним недорозвитком мовлення використання інформаційних комп'ютерних технологій дасть змогу сформувати їх мовленнєвий розвиток, зокрема навичок мовленнєвої діяльності, які пов'язані з усвідомленням одиниць мови, порушення процесів аналізу та синтезу; психічні функції, а саме зорово-просторова уява, слухо-моторні та оптико-

моторні координації. У зв'язку із цим, науковці Р.М. Боскіс, В.І. Лубовский, А.М. Корнєв, Н.О. Нікашина, М.К. Шеремет зазначають на тому, що виправлення порушень мовлення залежить від правильного використання у педагогічному процесі інформаційних комп'ютерних технологій, що підвищить рівень корекційно-розвиваючого впливу на дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Інформаційні комп'ютерні технології, які включають різноманітні комп'ютерні програми, використовуються не лише в процесі навчання та розвитку мовлення, але й слугують корекційним засобом щодо виправлення порушень мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення, їх пізнавального, емотивного та особистісного розвитку.

Отже, недостатня розробленість цієї проблеми як у практичному, так і теоретичному плані та її безперечна наукова та соціальна значущість зумовили вибір теми дипломної роботи магістра «Використання інформаційних комп'ютерних технологій у корекційно-розвиваючому навчанні дітей із загальним недорозвитком мовлення».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити особливості використання інформаційних комп'ютерних технологій у корекційно-розвиваючому навчанні дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати теоретичні основи проблеми використання інформаційних комп'ютерних технологій у корекційно-розвиваючому навчанні дітей із загальним недорозвитком мовлення.

2. Дослідити рівень сформованості вербального мовлення у молодших школярів із загальним недорозвитком мовлення.

3. Розробити методичні рекомендації щодо програмного забезпечення використання інформаційних комп'ютерних технологій на

уроках щодо корекційно-розвиваючого навчання дітей із загальним недорозвитком мовлення.

4. Розробити методичні рекомендації для логопедів з використання інформаційних комп'ютерних технологій у корекційно-розвиваючому навчанні дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Об'єкт дослідження – використання інформаційних комп'ютерних технологій при роботі з дітьми із загальним недорозвитком мовлення.

Предмет дослідження – особливості використання інформаційних комп'ютерних технологій у корекційно-розвиваючому навчанні молодших школярів із загальним недорозвитком мовлення.

Гіпотеза дослідження полягає у тому, що успішне подолання загального недорозвитку мовлення у молодших школярів буде ефективним та результативним за умови використання інформаційних комп'ютерних технологій у їх корекційно-розвиваючому навчанні.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури; вивчення і аналіз педагогічної та медичної документації; кількісний та якісний аналіз обробки даних.

Експериментальна база. Верхньопетровецька ЗОШ І-ІІІ ст. №1.

Теоретична значущість полягає у теоретичному з'ясуванні проблеми використання інформаційних комп'ютерних технологій у корекційно-розвиваючому навчанні дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Практичне значення полягає у дослідженні залежності розвитку вербального мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення; розробленні методичних рекомендацій з використання інформаційних комп'ютерних технологій у корекційно-розвиваючому навчанні дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на студентській науково-практичній

конференції в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка

Публікації: Робота висвітлена у статті «Використання інформаційних комп'ютерних технологій у корекційно-розвиваючому навчанні дітей із загальним недорозвитком мовлення»

Структура роботи: робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

Теоретико-практичне вивчення проблеми використання інформаційних комп'ютерних технологій у корекційно-розвиваючому навчанні дітей із загальним недорозвитком мовлення дало нам змогу стверджувати наступні положення.

Загальний недорозвиток мовлення – це різні, складні мовленнєві розлади, при яких у дітей порушене формування усіх компонентів мовленнєвої системи, які ми відносимо до її звукової і змістової сторони, при нормальному слуху та інтелекті. У загальноосвітній школі контингент молодших школярів із загальним недорозвитком мовлення представлений, в основному учнями, що мають загальний недорозвиток третього і четвертого рівня. Третій рівень загального недорозвитку мовлення характеризується розгорнутим мовленням без грубих лексико-граматичних і фонетичних порушень. На основі порівняно розгорнутого повсякденного мовлення спостерігаються неточні знання та вживання багатьох слів і недостатньо повна сформованість ряду граматичних форм і категорій мовлення, що з'являється, наприклад, у помилках узгодження та керування. Відзначаються також недоліки вимови окремих звуків або груп звуків, складової структури слова, особливо при відтворенні слів при подвоєнні голосних або багатоскладових слів. Виявляються труднощі при оволодінні звуковим аналізом і синтезом слів, а звідси – специфічні труднощі при читанні та письмі. При необхідному розумінні повсякденного мовлення спостерігається недостатньо повне усвідомлення прочитаного тексту, через окремі прогалини у розвитку фонетики, лексики та граматики. Діти не можуть чітко і розповсюджено висловлювати власні думки. Найбільші труднощі спостерігаються при побудові довільного зв'язного мовлення, тому що відсутній правильний граматичний зв'язок, логіка подій не передається. Складні речення та конструкції у мовленні дітей відсутні. Четвертий рівень

загального недорозвитку мовлення характеризується нерізко вираженими проявами лексико-граматичного і фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення. Незначні порушення усіх компонентів мовлення виявляються у процесі детального обстеження при виконанні спеціально підібраних завдань. У мовленні дітей зустрічаються окремі порушення складової структури слів і звукозмістовності. Переважають елізії, причому в основному у скороченнях звуків, і тільки у одиничних випадках - пропуски складів. Також відзначаються парафазії, частіше – перестановки звуків, рідше складів; незначний відсоток - персеверацій та додавання складів і звуків. Недостатня виразність, трохи млява артикуляція та нечітка дикція залишають враження загальної змазаності мовлення. Незакінченість формування звуко-складової структури, змішання звуків характеризують недостатній рівень диференційованого сприйняття фонем. Ця особливість є важливим показником формування процесу фонемо утворення.

Низький рівень сформованості вербальних функцій у першокласників із загальним недорозвитком мовлення проявляється при характеристиці слухової пам'яті, моторної реалізації висловлення (у першу чергу звуковимови), здатності до номінації та сформованості навичок читання і письма. При первинно збереженій змістовій і логічній пам'яті у дітей із загальним недорозвитком мовлення знижена вербальна пам'ять і порушена продуктивність запам'ятовування: вони забувають складні інструкції, елементи і послідовність завдань. Зв'язок між мовленнєвими порушеннями та іншими сторонами психічного розвитку обумовлює специфічні особливості мислення. Володіючи у цілому повноцінними передумовами для оволодіння розумовими операціями, характерними для їхнього віку, діти відстають у розвитку словесно-логічного мислення.

Таким чином, особливості сенсорної та інтелектуальної сфери у дітей із загальним недорозвитком мовлення обумовлені неповноцінною мовленнєвою діяльністю. Корекція недорозвитку мовлення не може бути

ефективно проведена без одночасної роботи над розвитком невербальних функцій. Ми вважаємо, що найбільш ефективним засобом вирішення цього завдання буде поєднання логопедичної корекції з використанням інформаційних комп'ютерних технологій у розвитку та навчанні дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Застосування інформаційних комп'ютерних технологій у корекційно-розвиваючому навчанні дітей із загальним недорозвитком мовлення має як ряд безперечних переваг, так і недоліки, які варто враховувати при організації роботи з даною категорією дітей.

Великі труднощі у дітей із загальним недорозвитком мовлення виникають при переході від інформації, що циркулює в системі корекційно-розвиваючого навчання, до самостійних дій, інакше кажучи, від знакової системи як форми подачі знань на сторінках підручника, екрані дисплея тощо до системи практичних дій, що мають принципово іншу логіку, ніж логіка організації семіотичної системи. Це класична проблема застосування знань на практиці, формальних знань, а психологічною мовою є – проблема переходу від думки, до дії. Виникає серйозна, багатоаспектна проблема вибору стратегії застосування комп'ютера в розвитку дитини, що дозволяє використати усі величезні переваги інформаційних комп'ютерних технологій та уникнути витрат, які обов'язково позначиться на якості формування особистості дитини з погляду її соціальної компетентності, цивільної позиції і морального вигляду.

У дітей із загальним недорозвитком мовлення є певні особливості розвитку психічних функцій, обумовлені неповноцінною мовленнєвою діяльністю. Виходячи із цього, можна припустити, що включення у систему корекційно-розвиваючого навчання дітей із загальним недорозвитком мовлення ефективних засобів розвитку вербальних і невербальних функцій дозволить більш успішно проводити логопедичну роботу з даною категорією дітей. Ми припускаємо, що інформаційні комп'ютерні технології найбільше

повно відповідають вимогам сучасної корекційної освіти. Разом з тим, нами виявлені деякі негативні фактори, що пов'язані, насамперед, з формальним підходом у галузі застосування інформаційних комп'ютерних технологій. У зв'язку із цим, вважаємо за необхідне, провести дослідно-експериментальну роботу з метою створення методичних рекомендацій з використання інформаційних комп'ютерних технологій при корекційно-розвиваючому навчанні дітей із загальним недорозвитком мовлення.

На констатувальному етапі дослідження ми розробили методiku вивчення рівня сформованості вербального мовлення у молодших школярів із загальним недорозвитком мовлення, яка включала наступні етапи: дослідження рівня сформованості фонетико-фонематичних процесів (обстеження стану сформованості фонетико-фонематичних процесів і слухового контролю; обстеження стану звукового аналізу й синтезу); дослідження рівня сформованості лексичних засобів (словник іменників, прикметників, прислівників, дієслів); дослідження рівня сформованості узагальнюючих понять (словник антонімів та синонімів, узагальнюючі слова); дослідження рівня сформованості граматичних засобів в учнів 1,2 класів із загальним недорозвитком мовлення III, IV рівнів (обстеження граматичної будови мовлення, зокрема: словозміна, словотворення, граматичних узагальнень, вивчення стану зв'язного мовлення, синтаксичної системи мовлення).

Аналіз даних констатувального етапу дослідження показав, що молодші школярі із загальним недорозвитком мовлення мають складності в розвитку фонетико-фонематичних і лексико-граматичних процесів; мають низький рівень сформованості лексичних та граматичних засобів; мають складності у розвитку вербальних і невербальних функцій. Виходячи із цього, важливим є розробка нових інформаційних комп'ютерних технологій у корекційно-розвиваючому навчанні дітей із загальним недорозвитком

мовлення, які б дозволили підвищити рівень розвитку їх мовленнєвої активності та діяльності.

Рівень розвитку психологічної готовності у молодших школярів із загальним недорозвитком мовлення значно нижчий, аніж у дітей з типовим розвитком, на це вказує затримка їх пізнавального та особистісного розвитку. Індивідуальні відмінності виявляються і в шкільній навчальній діяльності молодших школярів із загальним недорозвитком мовлення, у її результативності. Діапазон цих відмінностей в одних галузях навчання звужується, а в інших — розширюється. У процесі навчання здібності учнів не тільки використовуються, але й розвиваються. Виробляються уважність, спостережливість, якості пам'яті, мислення й мовлення, а також емоційні й вольові властивості (упевненість, наполегливість, самоконтроль у роботі, терпеливість, витримка, здатність чинити опір навіюванню), що особливо розвинути у дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Застосування інформаційних комп'ютерних технологій: розширює можливість самостійної діяльності; формує навички дослідницької діяльності; забезпечує доступ до різних довідкових систем, електронних бібліотек, інших інформаційних ресурсів; сприяє підвищенню якості освіти.

Сучасні мультимедійні технології надають можливості інтеграції таких важливих передумов для організації навчально-виховного та корекційного процесу, як мотивація, наочність, індивідуалізація навчальної діяльності, корекція психофізичного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення, а також організації ефективного моніторингу за навчальною та виховною діяльністю з боку вчителя та логопеда.

При цьому використання інформаційних комп'ютерних технологій дозволяє розширити рамки підручника, а саме діяльність, яка витрачена на управління пізнавальною діяльністю за допомогою засобів інформаційних комп'ютерних технологій виправдовує себе у всіх відносинах, зокрема: підвищує якість знань молодших школярів із загальним недорозвитком

мовлення; просуває дитину із загальним недорозвитком мовлення; в загальному розвитку; допомагає учням із загальним недорозвитком мовлення подолати труднощі; вносить зацікавленість у життя та діяльність дитини із загальним недорозвитком мовлення; дозволяє вести навчання в зоні найближчого розвитку молодших школярів із загальним недорозвитком мовлення; створює сприятливі умови для кращого взаєморозуміння вчителя і учнів із загальним недорозвитком мовлення та їх співпраці в навчальному та корекційно-розвивальному процесі.

Сьогодні існує багато різних комп'ютерних навчальних програм для молодших школярів з типовим розвитком, але не всі вони відповідають санітарно-гігієнічним нормам, навчальним планам та програмам, не враховують фізіологічні та психологічні особливості дітей із загальним недорозвитком мовлення. Тому існуючі комп'ютерні програмні засоби необхідно ретельно відбирати, апробувати та адаптувати до навчального процесу при роботі з молодшими школярами із загальним недорозвитком мовлення. Крім цього, використовуючи комп'ютерні технології, можна створювати як вчителю, так і учням, різні навчальні та демонстраційні програми, моделі, ігри. Такі ефективні розробки формують позитивне ставлення учнів дітей із загальним недорозвитком мовлення до навчання, припускають ненав'язливий спосіб надання допомоги, можливість вибрати індивідуальний темп навчання учнів. Для цього використовують різні методи і прийоми: метод аналізу; метод порівняння; метод узагальнення; метод класифікації; формулювання понять.

При підготовці до уроків та учитель використовує електронні ресурси навчального призначення: мультимедійні курси; презентації до уроків; логічні ігри; тестові оболонки; ресурси Інтернет; електронні енциклопедії.

Ефективність таких уроків полягає в підвищенні рівня активності дітей дітей із загальним недорозвитком мовлення, їх працездатності протягом всього уроку. Це забезпечується постійною зміною видів навчальної

діяльності. Працюючи з комп'ютером діти дітей із загальним недорозвитком мовлення легко виконують велику кількість тренувальних вправ. Протягом уроку діти працюють самостійно, удосконалюючи навички усного рахунку, розв'язування задач, а в кінці уроку діти самі оцінюють результативність своєї роботи на уроці.

При використанні комп'ютерних програм, у дітей із загальним недорозвитком мовлення формується не лише позитивна мотивація до засвоєння знань з предметів, а також іде розвиток математичних, конструкторських, комбінаторних та комунікативних здібностей, становлення асоціативного словесно-логічного мислення та мовлення.

При проведенні навчальних уроків ми враховували їх корекційно-розвивальну мету, зокрема особистісний та пізнавальний розвиток учнів із загальним недорозвитком мовлення. У своїй діяльності ми використовували й інші комп'ютерні програми: навчально-інформуючі: енциклопедії, електронні підручники, кінофільми; контролюючо-тестові програми, зокрема «MyTest»; графічний редактор Paint (робота з графічним редактором Paint сприяє розвитку просторової уяви дітей, моторики, координації рухів, уваги. Крім того, забезпечуються міжпредметні зв'язки з математикою, природознавством, образотворчим мистецтвом); програма презентацій Power Point.

Використання комп'ютерних дидактичних засобів дасть змогу вчителю: належно унаочнити матеріал до уроку; підібрати завдання для закріплення вивченого матеріалу; підготувати та провести тестування; повторно використовувати розроблені засоби, адаптуючи до конкретного уроку та індивідуальних особливостей дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Система використання інформаційних комп'ютерних технологій у логопедичній роботі повинна будуватися поетапно, на кожному етапі вирішуються певні завдання. Перший етап – мотиваційний. Його головною

метою служить формування мотиваційної готовності дитини із загальним недорозвитком мовлення до участі в корекційно-виховному процесі з використанням інформаційних комп'ютерних технологій. Другий етап – змістовно-формуючий експеримент. Основна мета цього етапу полягає у корекції та розвитку усного мовлення дітей із загальним недорозвитком мовлення. Тут робота пов'язана з корекцією порушень, артикуляційного праксиса, а також формуванням звукового аналізу, збагаченням словникового запасу, становленням зв'язного мовлення. Третій етап – саморозвиток дитини із загальним недорозвитком мовлення. Мета цього етапу полягає у розвитку самоконтролю за просодичною і звуковимовною сторонами усного мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення, закріплення отриманих навичок контролю за писемним мовленням в процесі нової діяльності. Тут у найбільшій мірі реалізуються можливості дітей у закріпленні отриманих навичок усного мовлення та творчого виконання завдань.

Застосування інформаційних комп'ютерних технологій у логопедичній роботі значно скорочує час формування навичок вимови, розвитку фонематичного сприйняття, навичок звукового і мовленнєвого аналізу, сприяє розвитку невербальних психічних функцій у дітей. Послідовне включення спеціальних комп'ютерних опосередкованих логопедичних технологій у процес корекційно-розвиваючого навчання дозволяє максимально диференціювати та індивідуалізувати корекційний вплив з подолання недоліків мовлення дітей із загальним недорозвитком мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агапова Р. Про три поколення комп'ютерних технологій обучения в школі/ Р.Агапова //Информатика и образование. – 1994. – № 2. – С.14-18.
2. Беловика Я:Г. Сприйняття дитиною комп'ютера й комп'ютерних ігор / Я.Г. Беловика // Питання психології,—1993,— №3.
3. Беспалько В.П. Программированное обучение / В.П. Беспалько – М.: Просвещение, 1984. – 236 с.
4. Безрукова В.С. Все о современном уроке в школе: проблемы и решения. Книга 3: Здоровьесберегающий урок / В.С. Безрукова. - М.: Сентябрь, 2006. – 176 с.
5. Белобородова Є.Г. Використання комп'ютерних ігор «Кід / Малюк» для корекції та розвитку мовлення у дітей молодшого віку / Є.Г. Белобородова, Ю.М. Горвіц, М.М. Любімова – М.: МІФІ, 1999.-с.186-187.
6. Большакова С.Е. Речевые нарушения и их преодоление: Сборник упражнений / С.Е. Большакова. – М.: ТЦ Сфера, 2005. – 128 с.
7. Бойченко Т. Як виростити дитину здоровою: Посібник для батьків учнів молодшого шкільного віку / Т. Большакова. – К.: Прем'єр-Медіа, 2001. – 204 с.
8. Бочкина О. И. Методика преподавания информатики: Учеб. Пособие / О.И. бочкина. – М.: Высш. шк., 1998
9. Булгакова Н.Н. Интеграция информатики в учебную среду начальной школы / Н.Н. Булгакова // Информатика, и образование.— 2004.— № 1.
10. 7. Буцин Ж. С. Обучение младших школьников началам информатики / Ж.С. Буцин // Ин-форматика и образование. — 1901. — М.3.

11. Вербицкий А.А. Психолого-педагогические особенности использования ИКТ, как орудия образовательной деятельности / А.А. Вербицкий. – М.: Просвещение, 1995. – 153с.
12. Вильнис Р. Компьютер в школе / Р. Вильнис, К. Маклин. – М.: Просвещение, 1988. – 134 с.
13. Волкова Л.С. Логопедия / Л.С. Волкова. – М: Просвещение, 2004. – 426 с.
14. Волкова Г.А. Методика психолого-педагогического обследования детей с нарушениями речи. Вопросы дифференциальной диагностики: Учебно-методическое пособие / Г.А. Волкова. – СПб.: Детство-Пресс, 2005. – 144 с.
15. Гадасина Л.Я. Дидактические игры в работе логопеда / Л.Я. Гадасина // Дошкольная педагогика. – 2001. - № 1. – С. 43-48.
16. Глаголева Е.А. Преодоление трудностей при обучении младших школьников чтению и письму / Е.А. Глаголева // Коррекционная педагогика. - 2003. - № 6 (18). – С. 27-33
17. Горчакова А.М. Система коррекционно-логопедической работы по формированию сукцессивных функций у детей с нарушениями речи / А.М. Горчакова // Логопедия. – 2004. - № 1 (3). – С. 24-31
18. Горчакова А.М. Формирование фонематических процессов // А.М. Горчакова // Логопедия. - 2003. - № 1-2. – С. 28-30
19. Грибова О.Е. Психолингвистика и логопедия: вопросы, предложения / О.Е. Грибова // Дефектология, 1999.- № 3. – С. 3-11.
20. Грибова О.Е. Технология организации логопедического обследования: Методическое пособие / О.Е. Грибова. – М.: Айрис-Пресс, 2005. – 96 с
21. Денисова А.В. Игровые методы работы в логопедической практике / А.В. Денисова // Практический журнал психолога и логопеда. – 2002. - № 1-2. – С. 14-25.

22. Елецкая О.В. Логопедическая помощь школьникам с нарушениями письменной речи: Формирование представлений о пространстве и времени: Методическое пособие / О.В. Елецкая // СПб.: Изд-во «Речь», 2005. – 180 с.

23. Елецкая О.В. Организация логопедической работы в школе / О.В. Елецкая, Н.Ю. Горбачевская. – М.: ТЦ Сфера, 2005 – 192 с.

24. Жалдак М.И. Система подготовки учителя к использованию информационных технологий в учебном процессе / М.И. Жалдак. – М.: Просвещение, 1989. – 48 с.

25. Жукова Н.С. Преодоление общего недоразвития речи у дошкольников / Н.С. Жукова, Е.М. Мастюкова, Т.Б. Филичева. – Екатеринбург: Литур, 2000. – 320 с.

26. Золотарьов А.А. Теорія і методика систем інтенсивного навчання А.А. Золотарьов. Т.1-4. -М.: МГТУ ГА, 1994. 0

27. Забрамная С.Д. Развивающие занятия с детьми / С.Д. Забрамная, Ю.А. Костенкова. – М.: В.Секачев, 2001. – 80 с.

28. Ивановская О.Г. От одного до пяти с чудесами по пути: Логопедические игры и задания / О.Г. Ивановская, Л.Я. Гадасина. – СПб.: Каро, 2001. – 176 с.

29. Калягин В.А. Методы психолого-педагогической диагностики лиц с нарушениями речи / В.А. Калягин, Т.С. Овчинникова. – СПб.: Каро, 2004. – 432 с.

30. Козырева О.А. Использование речевых игр на логопедических занятиях / О.А. Козырева // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития. – 2002. - № 6. – С. 38-42.

31. Козырева Л.М. Программно-методические материалы для логопедических занятий с младшими школьниками / Л.М. Козырева // Ярославль, Академия развития, 2006. – 128 с.

32. Корекційно-розвивальна спрямованість навчально-виховного процесу в спеціальних школах-інтернатах як засіб реабілітації та соціалізації дітей з особливими потребами // Методичні рекомендації керівникам освітніх закладів, вчителям-дефектологам, вихователям, вчителям загальноосвітніх шкіл. – Хмельницький, 2002. – 76 с.

33. Косякова О. О. Логопсихология: учебное пособие/ О.О. Косякова, Ростов- на –Дону: Феникс, 2007. – 254 с.

34. Коррекционная педагогика в начальном образовании: учебное пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Г.Ф. Кумарина. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 320 с.

35. Корнев А.Н. Механизмы нарушений звуковой стороны речи: Гипотезы и факты / А.Н. Корнев // Логопед. – 2005. - № 5. – С. 36-51.

36. Колегова И.И. Игровые упражнения для коррекции письменной речи в начальных классах / И.И. Колегова // Воспитание и обучение детей с нарушением развития, 2005. - № 1. – С. 29-32.

37. Крылова Е.В. Дидактическая игра как средство развития речевых и неречевых процессов у детей с ОНР старшего дошкольного возраста / Е.В. Крылова // Логопедия. – 2004. - № 4 (6). – С. 54-64.

38. Кукушкина О.И. Компьютер в специальном обучении. Проблемы. Поиски. Подходы / О.И. Кукушкина. – Дефектология. –1994. – №5. – С.3-9.

39. Лобачева Е.К. Формирование звуко-слового анализа у детей с общим недоразвитием речи / Е.К. Лобачева // Ребенок. Раннее выявление отклонений в развитии речи и их преодоление под ред. Ю.Ф. Гаркуши. – М.: МПСИ; Воронеж: Изд. НПО «Модэк», 2001. – 256 с.

40. Логопедическая диагностика и коррекция нарушений речи у детей: Сб. методических рекомендаций // СПб., М.: САГА: ФОРУМ, 2006. – 272 с.

41. Логопедия: методические традиции и новаторство / под ред. С.Н.Шаховской, Т.В. Волосовец // М.: Изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЖЭК», 2003. – 336 с.
42. Логопедия: Методическое наследие: Пособие для логопедов и студ. дефект. Фак. Пед. вузов. В 5 кн. Кн. V. Фонетико-фонематическое и общее недоразвитие речи: Нарушения речи у детей с сенсорной и интеллектуальной недостаточностью / под ред. Л.С. Волковой. – М.: ВЛАДОС, 2005.:– 304 с.
43. Методы обследования речи детей: пособие по диагностике речевых нарушений/ под общ. ред. проф. Г.В. Чиркиной // М.: АРКТИ, 2005. – 240 с.
44. Миронова С.П. Використання комп'ютера у корекційному навчанні дітей з вадами інтелекту / С.П. Миронова. – Дефектологія. – 2003. – № 3– С. 41-44.
45. Морзе Н.В. Основи інформаційно-комунікаційних технологій / Н.В Морзе. – К.: Видавнича група ВНУ, 2008. – 352 с.
46. Наумчук М. М. Сучасний урок української мови у початковій школі / М.М. Наумчук. – Тернопіль: Астон, 2003.
47. Новые информационные технологии в логопедической работе/ Гаркуша Ю. Ф., Манина Е.В., Черлина Н.А. – Логопед – 2004, №2.
48. Ожогін В. Я. Технічні засоби в навчальному процесі. Інформаційні властивості і ергономічні особливості застосування / В.Я. Ожогін. – К.: Вища школа, 1984.
49. Основи нових інформаційних технологій навчання: посіб. для вчителів / Авт. кол. за ред. Ю.І. Машбіца. – К.: ТЗМН, 1997. – 264 с.
50. Основи спеціальної дидактики / За ред. І. Р. Єременка. – К.: Рад. школа, 1986. – 200 с.
51. Пейперт С. Переворот в сознании: Дети, компьютеры и плодотворные идеи: Пер. с англ / С. Пейперт. – М.: Педагогика, 1989. – 224 с.

52. Підласий І.П. Комп'ютер на уроці / І.П. Підласий. – Рад. школа. – 1998. – №8. – С.35
53. Положення про спеціальну загальноосвітню школу-інтернат (школу, клас) України для дітей з вадами фізичного або розумового розвитку // В збірнику законодавчих та нормативних актів про освіту. – Вип.2. – К., 1994. – С. 14-36.
54. Пожиленко, Е.А. Использование наглядных пособий и игровых приемов коррекции речи / Е.А. Пожиленко // Дефектология. – 1995. - № 3. – С. 76-81.
55. Практическая психология в тестах, или как научиться понимать себя и других. – М.: АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2001. – 400 с.
56. Рєпіна З. А. Нові інформаційні технології: спеціалізована комп'ютерна логопедична програма «Ігри для Тигри» / З.А. Рєпіна, Л.Р. Лизунова. – Питання гуманітарних наук, 2004, № 5 (14), с. 285-287.
57. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника / С.Я. Рубинштейн. – М.: Просвещение. – 1986. – 192 с.
58. Смирнова И.А. Логопедическая диагностика, коррекция и профилактика нарушений речи у дошкольников с ДЦП. Алалия. Дизартрия, ОНР: Учебно-методическое пособие для логопедов и дефектологов / И.А. Смирнова // СПб.: «ДЕТСТВО-ПРЕСС», 2004, - 320 с.
59. Спеціальна психологія. Тексти / За ред. М.П. Матвєєвої, С.П. Миронової. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ. – Ч.І., 1999. – 158 с.
60. Соботович Е.Ф. Порухення мовного розвитку в дітей та шляхи їх корекції: Навчально-методичний посібник / Е.Ф. Соботович. – К.: ІСДО, 1995. – 123 с.

61. Тихонова Т.В. Нові інформаційні технології у школі і вузі / Т.В. Тихонова. – зб.: Освітні технології у школі та вузі. – Матеріали всеукраїнської наукової конференції. – Миколаїв, 1999. – С. 163-166.
62. Цейтлин, С.Н. Язык и Ребенок: Лингвистика детской речи / С.Н. Цейтлин. – М.: Гуманитарное изд-во ВЛАДОС, 2000. – 240 с.
63. Чащухина О.В., Данилова И.В. Использование новых информационных технологий в начальной школе <http://pedsovet.org/component/option.com>
64. Шолохович В.Ф. Информационные технологии обучения / В.Ф. Шолохович. – Информатика и образование. – 1998. – №2. – С. 5-13.
65. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник / М.К. Шеремет. - К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. - 376 с.:
66. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник / М.К. Шеремет. – К.: Слово, 2014. – 672 с.
67. Ястребова А. В. Преодоление общего недоразвития речи у учащихся начальных классов общеобразовательных учреждений / А. В. Ястребова. – М.: АРКТИ, 2004. – 209 с.